

Het orgel in de Doelhôfkerk van Aldeboarn.

27 mei 1779 was voor de Boarnster schoolmeester Bernardus Rijks Spoelstra een heel bijzondere dag. Toen werd hij gepromoveerd van voorzanger, tot organist.

Als voorzanger had hij een traktement van 60 gulden per jaar, dat werd, toen hij als organist werd aangesteld, verhoogd tot 100 gulden per jaar. Daarvoor moest hij overigens ook op zondag de klokkenluiden. Dus meer geld, maar ook een taak uitbreiding. De pûstetraper, want de windvoorziening gebeurde nog middels een systeem van met voet bediende blaasbalgen, ontving voor het zware werk 12 gulden op jaar basis. Op 27 mei werd het orgel ingewijd met:

“Kerkgezangen, plegtig gezongen door een gezelschap van Heeren en Juffrouwen, voor en na eene daartoe betrekkelijke leerrede van den Weleerwaarden Zeer Geleerden Heere Hermannus Haga in 't licht gegeven op gezag van den Weledelen geboren Heere Augustinus Lycklama à Nieholt, Gecommitteerd in de Rekenkamer, Curator van 's lands Hooge School te Franeker, en Grietman van Uittingeradeel, resideerende te Oldeboorn”

De grietman en bewoner van de Andringastate, Augustinus Lycklama à Nijeholt (1762-1789), vond de voorzang helemaal niets. Of het hem om het systeem ging, dan wel dat de zangkwaliteiten van meester Spoelstra te wensen overliet, dat vertelt de geschiedenis ons niet. Wel dat de grietman een orgel in de kerk wil hebben. Daartoe gaf hij opdracht aan Lambertus van Dam, die zich in 1777 als zelfstandig orgelbouwer in Friesland had gevestigd. Hij was leerling van Albert Antony Hinsz de befaamde orgelbouwer uit Groningen. Bouwer van o.a. het orgel in Harlingen en in de Martiniekerk van Bolsward.

Lambertus van Dam ging gedurende de bouw van het orgel in Aldeboarn wonen. Hem werd een woning ter beschikking gesteld aan wat nu Tsjerkebuorren heet. Op 23 mei 1779 kon het orgel in gebruik worden genomen. Wat de reden precies is geweest kan niet worden achterhaald, maar Van Dam heeft het orgel niet compleet opgeleverd. In het hoofdwerk ontbrak een register, de Bourdon 16 voet, waar hij wel de ruimte voor had gelaten. Ook de beelden op het hoofdwerk ontbraken. Toch ontving hij zijn traktement van 3581 gulden. Lubertus Bekenkamp die de kas en het snijwerk heeft aangebracht ontving daarvoor nog eens 356 gulden.

In 1807 heeft de Leeuwarder orgelbouwer Van Gruisen het orgel compleet gemaakt. Hij plaatste het ontbrekende register en hij zorgde ervoor dat de beelden op het orgel kwamen. Zowel op het hoofdwerk waar we beelden zien voorstellende Geloof, Liefde en Hoop, als op het rugwerk de vijf musicerende engel figuren.

De beelden op het rugwerk hebben initialen M.A. en het jaartal 1806 en 1807. M.A. staat voor Mathijs Akkringa een beeldhouwer uit Sneek. Het is niet uitgesloten dat hij dus ook de beelden op het hoofdwerk heeft gemaakt.

Lambertus van Dam is geïnspireerd door zijn leermeester Hinsz. Waarschijnlijk is het door de slechte gezondheid en de ouderdom van Hinsz geweest dat Lambertus voor hem zelf wilde beginnen. Als ode aan Hinsz is het bankje van de organist gesneden naar het model van het orgelbankje behorende bij het Hinsz orgel in Harlingen. Dat Hinsz orgel is ook het laatste orgel waar Lambertus van Dam, onder Hinsz, aan heeft meegewerkt. Het is dus niet zomaar een bankje waar de Boarnster organist op zit.

Maar ook aan het orgel van Aldeboarn is de Hinsz traditie te zien. Hinsz bouwde veel orgels op één tekening. Roden, een orgel dat aanvankelijk door Van Dan zou zijn gebouwd, maar op het laatste moment gegund werd aan Hinsz, heeft voor Van Dam als model gestaan voor het orgel in Aldeboarn. Ook in Aldeboarn is het orgel vanaf één tekening gebouwd. We kunnen dat zien door het feit dat het rugwerk een verkleinde kopie is van het hoofdwerk. Beide fronten bestaan uit 7 lengte delen, waarbij de middelste toren aan hoofd en rugwerk rond is en de toren links en rechts een spitse vorm heeft.

Het orgel heeft veel restauraties meegemaakt. Van Gruisen in 1807. Hij verving o.a. het aangehangen pedaal door een vrij pedaal met drie stemmen (Subbas 16', Bazuin 16' en Holpijp 8'), Hillebrand in 1819, L.J. en J van Dam 1838, L van Dam & Zn. 1853, 1859, 1896 en 1902. Een uitbreiding vindt plaats in 1927 en wordt uitgevoerd door N.V. voorheen P. van Dam.

In 1967 wordt het orgel teruggerepareerd naar de oorspronkelijke bedoeling van Lambertus Van Dam. De oorspronkelijke dispositie is ons overgeleverd middels "Dispositiën der merkwaardigste Kerk-Orgelen, door Nicolaas Arnoldi Knock". Dus werd het vrije pedaal weer ingeleverd voor een aangehangen pedaal. Het werk werd uitgevoerd door orgelmakerij Bakker & Timmenga te Leeuwarden. Overigens lieten die wel de Bourdon 16' zitten die Van Dam aanvankelijk **niet** had geplaatst. Dus helemaal origineel is het niet. Wel in Langweer waar het 2^e orgel van Van Dam staat. Daar ontbreekt tot op vandaag de Bourdon 16'. Voor de dispositie zie: "Maar niet met hout en steen alleen is 't grote werk gedaan".

Tot slot wil ik nog even de beelden op het orgel de revue laten passeren.

Hoofdwerk. Holle houten beelden.

Voor ons links, **Geloof**. In deze beeldengroep zijn de drie tradities verwerkt. We zien een vrouwenfiguur die aan de voor ons rechterkant steunt op de wetsrol (de Joodse traditie)

Op de pilaar van de standvastigheid heeft de vrouw een opengeslagen Bijbel. Die ligt opgeslagen bij Psalm 119 vers 105 met een vouw in het blad en daaronder Psalm 119 vers 18. Vers 105 luidt "Uw Woord is een lamp voor mijn voet een licht op mijn pad. Vers 18 Neem de sluier van mijn ogen- dan kan ik zien hoe wonderlijk mooi uw wet is. Een verwijzing dus naar het Oude Testament.

Het Nieuwe Testament zien we uitgebeeld in de pilaar van standvastigheid met daarop een schild, een lauwerkrans en een kruis. Pilaar en schild verwijzen naar Efeziërs 6 "Houd stand". De lauwerkrans naar 2 Timoteus 2 en het kruis naar 1 Korintiërs waar Paulus zegt "Maar wij verkondigen een gekruisigde Christus. Op de sokkel is de Alfa en de Omega geplaatst, naar Openbaring 1 vers 8

De vrouw heeft een ster op het hoofd als een kroon. Dit is de ster van Maria. Maria, De Stella Maris = ster van de zee. Want Maria is het die de gelovigen de weg wijst op de ongewisse zee van het leven, zoals een ster dit doet bij zeelieden op volle zee.

Het beeld rechts is een voorstelling van de **HOOP**. Vrouw met aanvliegende duif verwijzend naar Genesis 8 vers 12 waarbij we lezen dat Noach een duif laat uitvliegen. Deze kwam niet meer bij hem terug. De aarde was droog gevallen. Er was weer hoop. Het anker rechts komt uit een tekst uit de Hebreeënbrief hoofdstuk 6 : 18b en 19a. waar we lezen dat onze hoop is als een betrouwbaar en zeker anker voor onze ziel.

Als we onze hoop stellen op Christus zijn wij meer dan overwinnaar. Vandaar dat de vrouw een diadeem als kroon draagt.

In het midden, op de hoogste plaats staat de **LIEFDE**. Want van geloof, hoop en liefde is de liefde het meest. Op deze wijze brengt de beeldhouwer die tekst extra onder de aandacht. Vrouw met kinderen. Waarbij het kind rechts een prachtig model van een oude Friese rinkelbel in de hand heeft. Op schilderijen van Bartele van der Kooi en Bisschop zien we kinderen vaak met zo'n rinkelbel afgebeeld.

Rugwerk.

Op het rugwerk zien we vijf musicerende engelen in volhout.

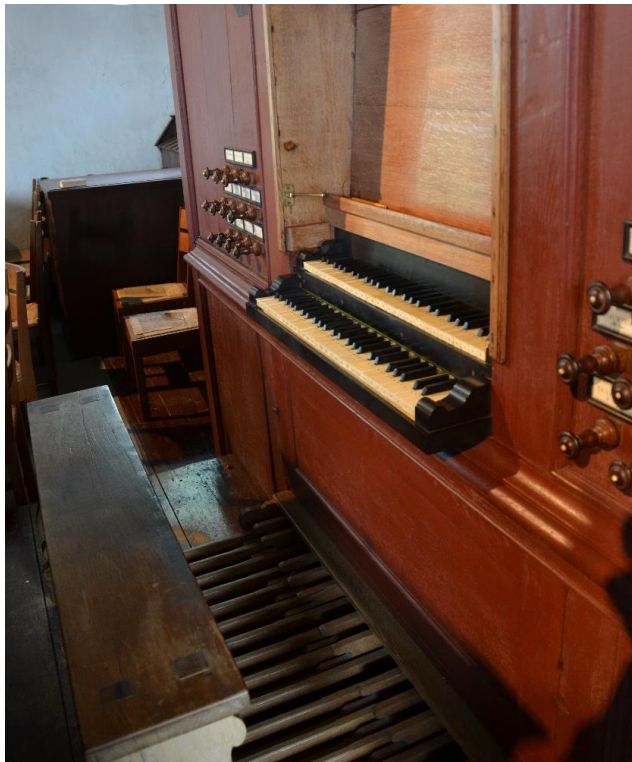
Van links naar rechts fluit een hoorn, triangel, sjofar of ramshoorn, tamboerijn, fluit en harp

Engelfiguur met sjofar op het rugwerk.

Van Dam orgel uit 1779

De speeltafel met het originele Hinz orgelbankje.

L